

Bopæl, vil det maasse ogsaa udvikle sig saaledes, at der bliver Bazarer eller noget Saadant i den nærmeste Kjøbstad, hvor de kunne blive af med deres Varer, eller i alt Fald kunne de sælge til de større Handlende i Kjøbstæderne. Selv om Eligt maatte vise sig, maa man imidlertid vel sige, at der ingen Grund er til at opretholde en Institution, der, som den nu er, væsentlig maa betragtes som værende af alt Andet end af det Gode. — Hvad Endringsforslaget under Nr. 3 angaar, da er det et af dem, som i det Mindste efter min Erfaring — og jeg har nu snart været Indenrigsminister i 3 Aar og maa altsaa have nogen Erfaring i den Henseende — drives op til en Spide, der aldeles ikke svarer til Virketigheden. Der har mig vitterligt ikke i sin Tid været mere end een Bevilling af den Bestaffenhed, og det var vel, at næste paa et Sted, hvor der i lang Tid havde været etableret en saadan Detailhandel; men jeg har Grund til at tro, at ærede Medlemmer se noget Andet i denne Bevillingsmyndighed, end der virkelig er deri. Det dreier sig jo ikke om, at Handlende og Gaandværkere ikke have Lov til at nedlægge sig paa Landet udenfor disse Grændser af 1½ eller 1 Mil, og jeg kan ikke se, at der er stor Ulykke i, at Folk, der bo i en Afstand fra Kjøbstæderne af 1 eller 1½ Mil, søge til Kjøbstæderne for at forsyne sig med de Varer, som de trænge til. Man siger: Ja, men naar der nu kommer Jernbaner, dannes der sig visse Centrer for Omsætningen ved Stationerne; men dertil svarer jeg: Ja, ude paa Landet, men sandelig ikke let i en Afstand af 1 eller 1½ Mil fra den nærmeste Kjøbstad. Overhovedet er det en af de Erfaringer, som man ogsaa gjør vel i at lægge Mærke til her, at naar Jernbanestationer ikke ligge ved en meget stor By, som f. Ex. Kjøbenhavn, ere de Byerne nærmest liggende af dem altid de fletteste, og der er saa at sige ingen Konflus ved dem. De Herrer kunne gaa til Aarhus, til Odense; de Stationer, der ligge nærmest ved selve disse større Byer, ere flette og opretholdes kun, fordi man synes, at man ikke godt kan være befjendt at nedlægge dem, naar de engang ere aabnede. Jeg kan derfor for mit Vedkommende ikke tillægge Endringsforslaget og de Tanker, som derigennem ere nedlagte, en saadan Betydning, at jeg for mit Vedkommende kan tilraade Thinget for dets Skyld at lade denne i og for sig vanskelige og lidet behagelige Lov svinde bort og ikke komme ud i denne Samling. Jeg tror, at det ogsaa har en politisk Betydning, at dette Thing ikke negter de meget beskedne og rimelige Fordringer eller Ønsker, der ere fremkomne fra Kjøbstædernes Side, og jeg tror, at man ganske rolig kan se bort fra de Betragtninger, der her ere gjorte gjældende i Retning af det almene Vel. Det almene Vel kræver ikke, at enhver Mand skal have det saa bekvemt og behageligt, som det falder ham ind; det almene Vel kræver derimod, at man lever rolig og

fredelig ved Siden af hinanden, og jeg skal dertil sige, at jo mere man underminerer Kjøbstæderne, desto mindre god Tjeneste gjør man sig selv i det Hæle taget.

Himelstad: Det havde været min Mening navnlig at gjøre nogle lignende Bemærkninger som den ærede Minister med Hensyn til Forslagene under Nr. 1 og 2, og da de ikke ere blevne ganske overflødige ved det af den ærede Minister Ansøgte, vil jeg dog benytte Ordet, til at give nogle Oplysninger med Hensyn til de to Forslag. Det forholder sig nemlig neppe, som det ærede Medlem for Beile Amts 2den Valgfreds (Berg) antog, at Forslagene Nr. 1 og 2 tale for sig selv; tværtimod tror jeg, at navnlig Forslaget under Nr. 2 taler i høt Grad imod sig selv. Den ærede Minister oplæste, hvorledes en Del af Paragrafen vilde komme til at lyde, naar dette Forslag vedtoges, men naar man læser den i dens Helhed, vil det blive endnu mere slaaende, hvad der vilde komme til at staa, naar dette Forslag vedtoges. Den første Del af Paragrafen vilde nemlig komme til at lyde saaledes: „Ved Krammeværkerne er det kun tilladt de i Kjøbstæderne og paa Landet bopælte Handlende, Fabrikanter og Gaandværkere at faldholde deres Varer ved Markeder saavel i Kjøbstæderne som paa Landet, for saa vidt Forhandling af den Slags Varer, de medføre, overhovedet er tilladt paa Markedet.“ En saadan Lovbestemmelse tror jeg ikke egentlig vilde være heldig, og jeg tror, at hvilken Mening man end har om Krammeværkerne, kan dette Endringsforslag ikke vedtages, som det foreligger. Hvad Endringsforslaget under Nr. 1 angaar, maa jeg bemærke, at jeg er enig med dem, der, navnlig som den ærede Ordfører fremhævede, antage, at dette Endringsforslag enten er overflødig, hvilket vistnok er det Rimeligste, eller — hvis man urgerede det meget stærkt — vilde blive urigtigt. Der kan nemlig ikke være Tvivl om, at navnlig Landets Spiesteret, som jo dog er den Instantz, paa hvilken det tilsidst kommer an i dette Forhold vilde antage, at, naar en Forbrugsforening alene gaar ud paa at fordele Varer mellem sine egne Medlemmer, uden at der dertil ligger i eller tilfugtes foretaget nogen Omgaen af den almindelige Næringsfølgning, kan der ikke fordres Næringsbevis, naar Paragrafen affattes, som den nu er. Det vil jo nemlig erindres, at Paragrafen, som den nu staa, ikke indeholder noget som helst Andet end, det, at enhver Forbrugsforening, der dannes sig, er underkastet Lovgivningens almindelige Bestemmelser om Handel, naar Foreningens Virksomhed er af en saadan Bestaffenhed, at den maa betragtes som Næringsdrift. Spørgsmaalet er altsaa dette: har man nogen Mening om, i hvilke Tilfælde Spiesteret vil anse dens Virksomhed som Næringsdrift, og det kan man meget godt have, paa Grund af at der har været et særdeles betegnende Tilfælde,